

**Riksdagens
bankfullmäktiges
berättelse
för 1993**

Helsingfors 1994

**RIKSDAGENS
BANKFULLMÄKTIGES BERÄTTELSE
FÖR 1993**

*

TILL
RIKSDAGENS EKONOMIUTSKOTT

HELSINGFORS 1994

INNEHÅLL

	Sida		Sida
FINLANDS BANKS VERKSAMHET	5	Värdepappersmarknadens betydelse ökade och verksamhetsförutsättningarna på marknaden utvecklades	17
Den ekonomiska utvecklingen	5	<i>Masskuldebrevsmarknaden växte snabbt</i>	18
Samhällsekonomins skuldspiral bröts	5	<i>Livligare handel genom systemet med primary dealer för statens referenslån</i>	18
Recessionen i industriländerna längre än väntat	5	<i>Snabb uppgång i aktiekurserna</i>	18
Exporten riktades till nya marknadsområden	6	<i>Möjligheterna att vidareutveckla värdepappersmarknaden utreddes</i>	19
Företagens och hushållens skuldsättning dämpade den inhemska efterfrågan	6	EES-avtalet fick återverkningar på finansmarknaden	19
Totalproduktionen minskade och sysselsättningen försvagades	6	<i>EES-avtalets inverkan på lagstiftningen om finansiella institut</i>	20
Jämvikt i bytesbalansen nåddes snabbt	7	<i>EES-avtalets inverkan på värdepappersmarknadslagstiftningen</i>	21
Inflationen avtog	7	Beskattningen av kapitalinkomster och företagsbeskattningen reformerades	21
Underskottet i statsekonomi ökade	7	Finansinspektionen omorganiserades	22
Penningpolitiken	9	Finlands Banks reglemente ändrades och en kommitté tillsattes för att utreda Finlands Banks ställning	22
Marken flöt — penningpolitiken lättades	9	Betalningssystemen och betalningsmedelsförsörjningen	23
Finlands Bank preciserade inflationsmålet	9	Hanteringen av riskerna inom betalningsrörelsen	23
Den snabba räntenedgången ökade instabiliteten i början av året	10	<i>Skuldsättningen under en dag begränsades</i>	23
Arbetsmarknadsförhandlingarna orsakade oro på valutamarknaden	10	<i>Säkerhetskraven för centralbankskrediten preciserades</i>	24
Internationella spänningar återverkade på räntorna och markens kurs	10	Systemet med elektroniska pengar utvidgades	24
Grundräntan sänktes fem gånger	11	Penningförsörjningen reviderades	24
Statens andel av den utländska skulden ökade kraftigt	11	<i>Beloppet utelöpande sedlar och mynt ökade i slutet av året</i>	24
Bankernas utlåning och penningmängden utvecklades måttfullt	13	<i>Nya sedlar och mynt gavs ut</i>	25
Minimireservsystemet ersatte kassareservdepositionerna	13	<i>Sedel- och mynthanteringen ökade</i>	25
Räntevillkoren för likviditetssystemet ändrades	14	<i>Sedlarna är säkra</i>	26
Avtalen om valutastöd fortfarande i kraft	14	<i>Ändringar i penningförsörjningstjänsterna</i>	26
Finansmarknaden	14	<i>Den nya myntlagen trädde i kraft</i>	26
Bankernas förluster minskade	14	<i>Kontanmedelskrediterna avskaffades</i>	26
Administrationen av bankstödet och stödfullmakterna ändrades	14	Övrig verksamhet	27
<i>Riksdagen försäkrade att den garanterar bankernas verksamhet</i>	15	Förvaltningen av valutareserven	27
Statliga stödåtgärder	15		
Bankernas balansräkningar minskade ytterligare och rationaliseringen av bankverksamheten fortsatte	17		

	Sida		Sida
Finlands Banks bokslut	29	Sänkningar av grundräntan	37
Resultaträkning	29	Gränserna för Finlands Banks räntor	39
Balansräkning	30	Räntorna på vissa specialkreditarrangemang	39
Bokslutsbilagor	32	Tryggande av stabiliteten på finansmarknaden/ försäljningen av delar av Oy Tampella Ab	40
Kommentarer till bokslutet	33	Förlängning av valutalagens giltighetstid	40
<i>Allmänna principer för bokslutet och bokföringen</i>	33	Minimireservsystemet/ändring av reglementet för Finlands Bank	40
<i>Kommentarer till resultaträkningen</i>	33	Finansieringen av Toimiraha Oy	40
<i>Kommentarer till balansräkningen</i>	34	20 marks sedeln	41
ÄRENDEN HANDLAGDA AV BANKFULLMÄKTIGE	37	Vissa sedlar upphörde att gälla som lagliga betalningsmedel	41
FINLANDS BANK	37	Försäljning av fastigheter	42
Revisionen	37	Setec Oy:s verksamhetsberättelse	42
Granskningen av lånerörelsen och valutahandeln	37	Ändringar i pensionsstadgan för Finlands Bank Villkoren för personalens bostadslån	44
Inventeringen och inspektionen av avdelningskontoren	37	Direktionen	44
Verksamhetsberättelsen om E. J. Längmans fonder	37	Kontrollanterna vid avdelningskontoren	45
		Bankfullmäktige	45
		Revisorer	46
		FINANSINSPEKTIONEN	46

Siffrorna i berättelsen baserar sig på de uppgifter
som fanns tillgängliga i början
av februari 1994.

FINLANDS BANKS VERKSAMHET

Den ekonomiska utvecklingen

Samhällsekonomin skulds spiral bröts

Den externa jämvikten i den finländska ekonomin förbättrades i snabb takt under 1993. Under årets sista månader började bytesbalansen visa överskott, vilket innebar att samhällsekonomin skulds spiral hade brutits. Tack vare exporttillväxten ökade totalproduktionen något mot slutet av året; för året som helhet minskade produktionen dock med 2.6 procent från föregående år. Produktionen har sjunkit från rekordnivån vid årsskiftet 1989/1990 med närmare 15 procent. Antalet sysselsatta minskade fortsättningsvis kännbart, och arbetslösheten steg i december till 19 procent. Massarbetslösheten, den minskade skattebasen och de svällande ränteutgifterna ledde till att utgifterna i statsekonomin 1993 översteg inkomsterna ännu tydligare än 1992.

Konsumentpriserna steg under året med endast 1.5 procent. Inkomstnivån var i genomsnitt obetydligt högre än året innan, och linjen var återhållsam också i de nya löneavtal som slöts i slutet av året. Början av året präglades av osäkerhet om valutakursutvecklingen, men småningom föll räntorna till europeisk genomsnittsnivå, och mot slutet av året stärktes också valutakursen.

Recessionen i industriländerna längre än väntat

Konjunkturutvecklingen i industriländerna var klart tudelad. I de kontinentaleuropeiska länderna och Japan fördjupades recessionen, och produktionen sjönk i många för Finlands export viktiga länder. Däremot upplevde Nordamerika och Storbritannien, som hade drabbats av recessionen tidigare än andra industriländer, ett tydligt uppsving. I slutet av året vände den ekonomiska utvecklingen också i de kontinentaleuropeiska länderna svagt uppåt. Totalproduktionen

i OECD-länderna växte 1993 i genomsnitt med endast en procent, och i de europeiska OECD-länderna minskade produktionen något. Tack vare den kraftiga tillväxten i de länder i Fjärran Östern som håller på att industrialiseras ökade volymen av världshandeln trots det med ca 2 procent.

Den långsamma tillväxten höll den internationella inflationen nere. Konsumentpriserna steg under året i OECD-länderna med knappt 3 procent. Råvaru- och oljepriserna sjönk klart trots försök att begränsa produktionen.

Räntenivån i Europa föll stegvis under året. I Tyskland lättades penningpolitiken endast långsamt, eftersom prisstegringstakten under första halvåret var snabbare än i andra länder. Med hänsyn till konjunkturläget i flertalet länder var räntenivån fortsättningsvis hög. I början av året var valutamarknaden inom Europeiska gemenskapens växelkursmekanism (ERM) stabil, men på våren kom den irländska, den spanska och den portugisiska valutan på nytt under press och devalverades. När den ekonomiska utvecklingen fortsatte att försvagas i Västeuropa, och det inte föreföll att finnas förutsättningar för en snabb nedgång i den tyska räntenivån, utsattes de övriga ERM-valutorna för nya kraftiga spekulationer. I början av augusti kom ERM-länderna överens om att utöka bandbredden för valutorna till ± 15 procent.

Trots den vidgade bandbredden blev kursförändringarna obetydliga och oron för konkurrerande devalveringar skingrades. Efter augusti lättades penningpolitiken i Tyskland efter hand som inflationen avtog, och räntorna sjönk i motsvarande mån också i andra länder. Realt var räntorna dock alltså höga.

Till följd av den fördjupade recessionen växte underskotten i statsekonomin i de flesta länder extremt. Eftersom statsekonomin utvecklades föreföll ohållbar, började man i många länder trots recessionen skära ned statens utgifter. Det var endast Japan som kunde bedriva ekonomisk sti-

mulanspolitik, om än också EU-länderna vid sidan av olika nationella åtgärder försökte finna en gemensam tillväxtfrämjande ekonomisk-politisk linje.

Exporten riktades till nya marknadsområden

Volymen av varu- och tjänsteexporten växte 1993 med 17 procent och dess värde med omkring en fjärdedel. Efterfrågan försvagades i många för Finlands export viktiga länder, och volymen av varuexporten till EG- och Eftaländerna ökade endast obetydligt. Tack vare industrins exceptionellt goda och under 1993 ytterligare förbättrade priskonkurrenskraft kunde företagen dock rikta utbudet till tillväxtmarknader, bl.a. till Fjärran Östern och Nord- och Sydamerika. Exporten till Baltikum och Ryssland blev också betydligt livligare. Volymen av varuexporten till marknadsområden utanför Väst Europa ökade med över 50 procent.

Trots markens försvagning steg exportpriserna i mark endast obetydligt. Skogsindustriproduktens priser i utländsk valuta sjönk klart beroende på recessionen på de viktigaste marknadsområdena och den globala överkapaciteten i branschen. Också inom framställningen av metaller och inom den kemiska industrin var exportprisstegringen ringa. För metallindustrivaror var exportprisutvecklingen däremot gynnsammare än för massaprodukter. Importpriserna sjönk mindre än exportpriserna. Mot slutet av året upphörde dock utrikeshandelns bytesförhållande att försämras.

Företagens och hushållens skuldsättning dämpade den inhemska efterfrågan

Företagens fasta investeringar minskade volymmässigt med en femtedel. Trots den snabba exporttillväxten hade största delen av företagen fortfarande rikligt med outnyttjad produktionskapacitet. Det låga kapacitetsutnyttjandet bidrog tillsammans med företagens skuldsättning till att dämpa investeringsviljan. Företagen stärkte sin finansieringsstruktur och minskade sina valutarisker genom omfattande amorteringar på valutån.

Industriföretagens skuldbörda lättade 1993. Däremot blev hemmamarknadsföretagens finansiella ställning ännu svårare än förut, delvis beroende på att valutaskuldernas värde i mark

steg efter markens depreciering. Allt större företag hotades under året av konkurs, och för några stora företag blev konkurs eller skuldsanering ett faktum. Antalet konkurser ökade dock inte längre.

Hushållens disponibla inkomst minskade reallt med 4 procent under året trots att skatteåterbäring utbetalades två gånger. Den privata konsumtionen minskade med 5 procent. Då hushållen på grund av sina minskade inkomster tidigare hade dragit ned på anskaffningen av i huvudsak kapitalvaror, minskade de 1993 sin konsumtion också av tjänster och dagligvaror. Hushållen sparade alltså en betydande del av sina inkomster; trots det förändrades inte skuldernas belopp i förhållande till inkomsterna nämnvärt.

Bostadsmarknaden blev betydligt livligare, men var i huvudsak koncentrerad på gamla bostäder. Den närapå tre år långa nedgången i bostadspriserna bröts i början av året. Trots att priserna på hösten vände svagt uppåt, var prisnivån fortfarande låg jämfört med byggnadskostnaderna. Förutom av bostadsproduktionens svaga lönsamhet dämpades bostadsbyggandet också av bankernas och byggnadsföretagens innehav av osålda bostäder. Nyproduktionen av bostäder minskade därför markant. Ombyggnadsverksamheten tog fart under året, delvis tack vare statligt stöd. Utvecklingen av antalet byggnadslov på hösten gav en antydning om att byggnadsproduktionen var på väg att återhämta sig.

Totalproduktionen minskade och sysselsättningen försvagades

Främst inom de exportinriktade industribranscherna, bl.a. skogsindustrin och el- och elektronikindustrin, ökade produktionsvolymen med över 10 procent. Den inhemska efterfrågan var dock svag, och hela industrins produktion steg därför med 5 procent.

Som en motreaktion på överhettningen i slutet av 1980-talet fortsatte byggnadsverksamheten och tjänsteproduktionen att krympa. På grund av dessa branschers stora andel av produktionen minskade bruttonationalprodukten med 2.6 procent. Industriproduktionen nådde i slutet av året nivån vid föregående konjunkturtopp, men den övriga privata och offentliga produktionen var nästan en femtedel mindre än 1990 då den var som högst.

Inflationen avtog

Importprisstegringen, som hade orsakats av markens försvagning, bröts i början av året, men importpriserna var trots det i genomsnitt 9 procent högre än ett år tidigare. Tack vare den måttfulla inhemska kostnadsutvecklingen steg konsumentpriserna med i genomsnitt 2.2 procent från föregående år. Konsumentprisindexets stegring dämpades av räntenedgången med drygt 1 procentenhet och av nedgången i bostadspriserna med 0.3 procentenheter. Den offentliga sektorns åtgärder bidrog till att höja konsumentprisindex med omkring en halv procent.

Finlands Bank offentliggjorde i februari 1993 målet att varaktigt stabilisera den s.k. underliggande inflationen på omkring två procent från och med 1995. Beräknad på detta sätt var inflationen 3.6 procent i november 1993.

På hösten 1992 hade arbetsmarknadsavtalen för andra året i följd ingåtts utan höjningar av avtalslönerna. Då också löneglidningen blev obetydlig, var löntagarnas inkomstnivå 1993 i genomsnitt endast knappt en procent högre än ett år tidigare. Inom den offentliga sektorn steg lönerna något mer än inom den privata. Stegningen i de indirekta arbetskraftskostnaderna ökade timarbetskostnaderna, men tack vare den förbättrade produktiviteten sjönk samhällsekonomin arbetskostnader per producerad enhet med över 3 procent.

Vid löneförhandlingarna hösten 1993 kom man överens om förbundsvisa förhandlingar. Vid dessa avtalade industrins arbetsmarknadsorganisationer om lönehöjningar på i genomsnitt 3 procent för det följande året. Inom tjänstesektorn och den offentliga sektorn förblir inkomstnivån oförändrad, men arbetskostnaderna minskar något på grund av försämrade förmåner för de anställda. Beslutsfattandet om de detaljerade anställningsvillkoren fördes ut till lokal nivå och bl.a. arbetstidsarrangemangen gjordes mer flexibla.

Underskottet i statsekonomin ökade

Det centrala målet för finanspolitiken var fortfarande att begränsa statens utgifter. Enligt det rambeslut som regeringen hade fattat i februari 1992 skulle den reella nivån på statens utgifter 1995 vara densamma som 1991. I mars 1993 fastställde regeringen att den uppsatta utgiftsramen skulle följas i budgeterna för 1994 och 1995. Ut-

Importen har 1992—1993 trots markens försvagning minskat långsammare än totalproduktionen. I början av 1993 inföll några redan tidigare beställda stora importleveranser; dessutom har industriproduktionens tillväxt bidragit till att öka importen. Den utdragna recessionen har ytterligare tårt på den inhemska produktionsbasen, vilket ser ut att ha begränsat möjligheterna att ersätta importen med inhemsk produktion, även om den förbättrade konkurrenskraften i sig har skapat goda förutsättningar för detta.

Efter 1990 har omkring 450 000 arbetstillfällen gått förlorade i Finland. År 1993 minskade antalet sysselsatta inom alla sektorer av ekonomin, också inom den offentliga sektorn. De sysselsattas antal sjönk under året inom industrin med i genomsnitt 7 procent, men började mot slutet av året stiga inom metallindustrin.

Arbetslösheten uppgick 1993 till i genomsnitt nästan 18 procent. Vid slutet av året var omkring 470 000 personer arbetslösa. Den utdragna recessionen har lett till att de långtidsarbetslösa andel har ökat. I slutet av året hade var fjärde arbetslös varit utan arbete i över ett år och den genomsnittliga arbetslöshetsperioden översteg 34 veckor. Omkring 86 000 av de arbetslösa var under 25 år; inom den åldersgruppen uppgick arbetslösheten till 36 procent. Utbudet på arbetskraft har under recessionen minskat med över 70 000 personer. I synnerhet har de ungas andel av arbetskraften blivit allt mindre.

Jämvikt i bytesbalansen nåddes snabbt

Tack vare den kraftiga exporttillväxten blev överskottet i handelsbalansen mer än dubbelt så stort som föregående år, dvs. över 30 miljarder mark. Inkomsterna i tjänstebalansen steg med närmare en femtedel, medan utgifterna förblev i det närmaste oförändrade. Tjänstebalansen förbättrades främst på grund av finländarnas minskade utlandsresande. Ränteutgifterna för den utländska skulden fortsatte att stiga på grund av den ökade skulden och markens depreciering. Nettobeloppet av ränteutgifterna utgjorde 6 procent av BNP. För hela året visade bytesbalansen fortfarande ett underskott på närmare 6 miljarder mark. Underskottet minskade från föregående år med omkring 17 miljarder mark. Jämvikten i bytesbalansen berodde på den snabba tillväxten i den privata sektorns finansiella överskott; den offentliga sektorns underskott fördjupades däremot.

giftsramen ändrades dock så att kapitalstödet till bankerna jämte ränteutgifter, vilket utgjorde en ny betydande tilläggsutgift, lämnades utanför ramen. Regeringen satte dock som mål att stoppa skuldsättningsgradens ökning från och med 1997 så att skuldens andel av totalproduktionen då skulle få vara högst 70 procent.

I sin budgetproposition till riksdagen i september 1993 satte regeringen som mål att skära ned budgethushållningens ramutgifter med omkring 4 procent under 1994. Samtidigt föreslogs att beskattningen skulle skäras främst genom en höjning av hushållens skatter och socialförsäkringsavgifter. För att stimulera investeringarna och sysselsättningen beslöt regeringen dock i början av december att i någon mån lindra sina beslut om sparåtgärder och skatteskäpning. Den förbättrade externa jämvikten ansågs öka det fi-

nanspolitiska spelrummet. Samtidigt bekräftade regeringen att den höll fast vid de långsiktiga målen att balansera statsekonomin.

Nedskärningen av statsutgifterna under 1993 försvårades av det svaga ekonomiska läget. Utgifterna översteg utgiftsramen för budgethushållningen 1993, då arbetslöshetsersättningarna och räntorna på statsskulden blev större än väntat. När dessutom skatteintäkterna minskade, steg inkomstunderskottet i statsekonomin till 11 procent av bruttonationalprodukten. Nettofinansieringsbehovet växte dock inte längre beroende på att kapitalstödet till bankerna minskade jämfört med året innan. Statsskulden uppgick vid årets slut till 255 miljarder mark eller 54 procent av bruttonationalprodukten; skulden i utländsk valuta utgjorde drygt 160 miljarder mark.

Utvecklingen i Finland

	1983—1992 i genomsnitt	1990	1991	1992	1993
		volymförändring, %			
Export	2.2	1.4	-6.6	10.0	17.0
Privata investeringar	-1.1	-6.2	-23.1	-19.4	-19.9
Privat konsumtion	2.0	0.0	-3.6	-5.1	-4.7
Inhemsk total efterfrågan	1.8	-0.4	-8.3	-5.8	-7.2
— därav offentlig	2.5	5.1	2.1	-2.5	-6.4
Import	3.2	-0.6	-11.7	1.1	0.1
BNP	1.5	0.0	-7.1	-3.8	-2.6
		förändring, %			
Inkomstnivå	7.7	9.2	6.3	1.9	0.8
Exportens enhetsvärdeindex	3.3	-1.2	0.3	6.3	5.0
Importens enhetsvärdeindex	2.3	1.7	2.3	10.5	12.5
Bytesförhållande	1.2	-2.8	-1.9	-3.8	-6.7
Konsumentpriser	5.3	6.2	4.3	2.9	2.2
— december — december	..	5.0	4.1	2.3	1.5
Arbetslöshet, %	5.8	3.4	7.6	13.1	17.9
		i % av bruttonationalprodukten			
Bruttoinvesteringar	24.2	27.5	22.4	17.7	14.6
Bruttosparande	21.3	23.0	15.1	12.0	12.1
Bytesbalans = finansiellt netto	-3.0	-5.1	-5.4	-4.6	-1.2
— företagssektorn	-4.1	-7.4	-5.8	-3.1	1.9
— finansiella institut	0.3	0.8	0.5	-0.2	0.6
— hushåll	-1.5	-4.2	1.0	3.4	4.1
— offentlig sektor	2.4	5.7	-1.2	-4.7	-7.9

Penningpolitiken

Marken flöt — penningpolitiken lättades

Penningpolitiken lättades under 1993, trots att såväl den inhemska som den internationella verksamhetsmiljön tidvis försvårade genomförandet av penningpolitiken. Finlands Bank hade som mål att få ned räntorna utan att äventyra inflations- och valutakursutvecklingen. Marken flöt alltsedan den 8 september 1992.

Valutamarknaden var ryckig under hela året. Marknadens reaktioner visade att det på grund av den stora utländska skulden i praktiken var möjligt att lätta på penningpolitiken endast i små steg. I synnerhet i början av året framkallade den snabbt krympande räntedifferensen gentemot utlandet ett tryck nedåt på marknaden. Detta satte i sin tur fart på amorteringarna av valutalån och försvårade situationen för hemmamarknadsföretag med valutaskulder. Konkurserna ökade och arbetslösheten tilltog, vilket förstärkte förväntningarna om en ytterligare försvagning av markens externa värde.

För att motverka inflations- och valutakursförväntningarna preciserade Finlands Bank i februari sitt inflationsmål. Som mål uppsattes att inflationen från och med 1995 varaktigt skulle stabiliseras på omkring två procent. Inflationen mäts med den s.k. indikatorn för underliggande inflation, dvs. konsumentprisindex rensat från i huvudsak effekterna av bostadskostnader och statens skatter och avgifter. Under årets lopp framhöll Finlands Bank betydelsen av låg inflation som en förutsättning för en räntenedgång och en gynnsammare ekonomisk utveckling.

Internationella ekonomiska och politiska händelser präglade den finländska penning- och valutamarknaden under hela året. Den finska markens och den svenska kronans kurs rörde sig i stort sett i samma riktning. På sommaren lindrades effekten av kronans försvagning på den finländska penning- och valutamarknaden genom interventioner av Finlands Bank. Svårigheterna inom det europeiska valutakurssamarbetet och de politiska problemen i Ryssland på hösten var ägnade att försvaga markens externa värde. Däremot ledde arbetsmarknadsförhandlingarna i slutet av året, behandlingen av statsbudgeten och spjälkningen av Sparbanken i Finland inte till några störningar på penning- och valutamarknaden. Mot slutet av året stabiliserades marknaden och tilltron till marknaden ökade.

Räntorna sjönk avsevärt under årets lopp. Finlands Bank sänkte grundräntan stegvis från 9.5 till 5.5 procent. Penningmarknadsräntorna sjönk från nivån innan marknaden började flyta med över 10 procentenheter och låg vid slutet av året kring 5—6 procent. I slutet av året hade de korta penningmarknadsräntorna fallit så att de låg under motsvarande tyska räntor. Också de långa referensräntorna gick ned med omkring 8 procentenheter, men var trots det fortfarande ungefär en procentenhet högre än motsvarande tyska räntor. Orsak till räntefallet var bland annat nedgången i den europeiska räntenivån. Statens kapitalimport i början av året, strävandena att förbättra jämvikten i den offentliga ekonomin och den måttfulla inhemska kostnadsutvecklingen bidrog till räntenedgången.

Finlands Bank preciserade inflationsmålet

Beslutet att låta marknaden flyta innebar att valutakursen förlorade sin betydelse som intermedieärt mål för penningpolitiken. I sina bedömningar av penningpolitiken använder Finlands Bank olika indikatorer, t.ex. utlåningen, penningmängden och ränte- och valutakursutvecklingen. Dessutom följer banken förmögenhetsprisernas utveckling. Att slå fast exakta offentliga intermedieära mål visade sig vara omöjligt. För att säkerställa stabiliteten på valutamarknaden och dämpa de långsiktiga inflationsförväntningarna ansågs det nödvändigt att precisera målet och spelreglerna för penningpolitiken.

När Finlands Banks direktions i februari 1993 föreslog en sänkning av grundräntan preciserade den de principer som skulle ligga till grund för utformningen av penningpolitiken under de närmaste åren. Som mål uppsattes att från och med 1995 varaktigt stabilisera inflationen på två procent. Inflationen mäts med den s.k. indikatorn för underliggande inflation, dvs. konsumentprisindex rensat från effekterna av indirekta skatter, stödpremier, bostadspriser och räntor på bostadslån. Under årets lopp framhövde Finlands Bank inflationsmålet betydelse. Förväntningar om en fortsatt låg inflation är en viktig förutsättning för att räntorna skall sjunka och ekonomin återhämta sig. Finlands Bank betonade också att konkurrenskraften framdeles skulle balanseras genom en förstärkning av markens värde och inte genom ökad inflation.

Den snabba räntenedgången ökade instabiliteten i början av året

I början av 1993 stod det klart att den ekonomiska utvecklingen, i synnerhet på hemmamarknaden, skulle bli svagare än väntat. Inflationen var trots importprisstegringen låg och skapade därmed utrymme för en räntenedgång. I februari ledde den snabbt minskade räntedifferensen gentemot utlandet dock till att markens värde på nytt försvagades, och Finlands Bank tvingades stoppa deprecieringen genom massiva interventioner.

Finlands Bank beslöt i början av februari att sänka grundräntan med en procentenhet till 7.5 procent räknat från den 15 februari. Tyska Bundesbank och de länder som följer Tysklands penningpolitik råkade samma dag också besluta om räntesänkningar. Tillsammans framkallade dessa räntesänkningar ett starkt tryck nedåt på marknadsräntorna. Finlands Bank tillät därför andräntan och de korta marknadsräntorna sjunka, och differensen gentemot de tyska penningmarknadsräntorna minskade med omkring en procentenhet.

När räntedifferensen krympte ökade den privata sektorn återbetalningarna av valutalån. Markens externa värde började försvagas, och valutakurserna fluktuerade kraftigt. Allt eftersom osäkerheten tilltog växte också skillnaden mellan köp- och säljkurserna. För att återställa lugnet på valutamarknaden intervenerade Finlands Bank till stöd för marken.

Förväntningarna om en ytterligare depreciering av marken höll emellertid i sig, och Finlands Bank tvingades under de följande veckorna sälja stora mängder valuta för att stödja markens värde. Under årets första kvartal sålde Finlands Bank valuta på avistamarknaden för allt som allt 25.7 miljarder mark. Finlands Banks nettoreserv (valutareserven inkl. terminspositionen) minskade från 26 miljarder mark vid början av februari till ca 17 1/2 miljarder mark vid slutet av mars. Statens kapitalimport komprimerade den privata sektorns kapitalexport: under det första kvartalet importerade staten kapital för 28.4 miljarder mark netto.

Förväntningarna om en ytterligare depreciering av marken avtog i början av april före påsken. Räntorna sjönk och marken började förstärkas, och i mitten av april gjorde Finlands Bank sina första valutaköp på avistamarknaden under 1993. Förstärkningen av marken berodde först på förväntningarna om att några större exportaf-

färer skulle genomföras och senare på den snabbara exporttillväxten än väntat och förbättringen av bytesbalansen samt på de minskade permitteringarna inom industrin och tecknen på att exportföretagens lönsamhet höll på att förbättras. Bundesbanks oväntade räntesänkning lättade också upp situationen och skapade utrymme för en räntenedgång även på annat håll i Europa. I slutet av april sjönk räntorna också i Finland.

Arbetsmarknadsförhandlingarna orsakade oro på valutamarknaden

På arbetsmarknaden undersökte man redan i maj möjligheterna att ingå nya kollektivavtal. Arbetsgivarna föreslog bland annat att avtalens bindande karaktär skulle modifieras och flexibiliteten på arbetsmarknaden ökas genom en sänkning av minimilönen för unga och av tröskeln för sysselsättning av långtidsarbetslösa. Regeringen stödde en sänkning av minimilönerna och hotade driva minimilönelagen igenom i riksdagen, om inte arbetsmarknadsorganisationerna kunde enas i frågan. FFC:s styrelse beslöt inleda förberedelser för stridsåtgärder, om regeringen skulle avlåta lagförslaget till riksdagen utan stöd från arbetsmarknadsorganisationerna. Strejkhottet återtog emellertid före Kristi himmelsfärdsdagen, då regeringen avstod från minimilönelagen.

Strejkhottet och de samtidigt dystrare ekonomiska utsikterna bromsade räntenedgången, och differensen gentemot de tyska penningmarknadsräntorna ökade på nytt. Efter att strejkhottet avväjts fortsatte den nedåtgående räntetrenden och de korta penningmarknadsräntorna nådde tysk nivå i mitten av juni.

Internationella spänningar återverkade på räntorna och markens kurs

Förändringarna i det Europeiska monetära systemet (EMS) på hösten 1992 hade inte avlägsnat alla spänningar, utan delvis rent av skapat nya. På grund av den tilltagande inflationen, som följde i spåren av den tyska återföreningen, bedrev Bundesbank fortfarande en stram penningpolitik. När de övriga ERM-länderna försökte hålla fast vid de avtalade valutakurspariteterna, dikterades räntorna i ERM-länderna liksom i de övriga västeuropeiska länderna i stort sett av den tyska räntenivån. För flera ERM-länder var den

tyska räntenivån dock alltför hög i förhållande till ländernas egen ekonomiska utveckling.

Det irländska pundet, den spanska pesetan och den portugisiska escudon devalverades under första halvåret. Detta räckte dock inte, och under sommaren ökade trycket på framför allt den franska francen och den danska kronan. Förväntningarna om en tysk räntesänkning tilltog, och i slutet av juli sänkte Bundesbank lombardräntan med en halv procentenhet, men ändrade inte diskontot. Beslutet var en besvikelse för marknaden, och det åstadkom omedelbart spänningar i ERM-länderna; i synnerhet den franska francen, den danska kronan och den belgiska francen blev föremål för spekulationer. Under det första veckoslutet i augusti beslöt EG-ländernas centralbankschefer och finansministrar utvidga bandbredden för ERM-valutorna till ± 15 procent, fransett D-markens och den nederländska guldens bandbredd, som lämnades kvar på ± 2.25 procent. Centralkurserna ändrades inte, och de vidgade bandbredden meddelades gälla tills vidare. Breddningen ledde dock inte till någon betydande lättnad i penningpolitiken i Europa.

Efter beslutet den 19 november 1992 att låta kronan flyta rörde sig den finska markens och den svenska kronans värde länge i samma takt. Deras gemensamma nedåtgående trend bröts i början av februari när marken deprecierades kraftigt. Effekten av kronans nya försvagning i slutet av juni på den finländska penning- och valutamarknaden lindrades genom interventioner av Finlands Bank. Nyheterna i slutet av augusti om en fördjupning av den svenska recessionen och statekonomins problem tilläts återverka på den finska markens externa värde. Också de långa räntorna steg en aning.

De politiska oroligheterna i Ryssland — president Boris Jeltsins beslut i september att upplösa Rysslands parlament och den efterföljande sammandrabbningen — framkallade ett tryck på markens externa värde vid månadsskiftet september — oktober. Utfallet av parlamentsvalet i december hade däremot inte längre någon nämnvärd återverkan på marknaden.

I mitten av november försvagades markens externa värde dels av den svenska kronans försvagning och dels av hotet om bankstrejk i samband med arbetsmarknadsförhandlingarna. Hotet om bankstrejk fick företagen att ta hem valuta, vilket åter stärkte markens kurs. Sedan hotet om bankstrejk var över stärktes markens externa värde mot slutet av året och räntorna sjönk ytterligare.

Vid slutet av året var 3 månaders heliborräntan knappt 5 procentenheter lägre än vid årets början. Markens värde gentemot D-marken var ungefär detsamma som vid årets början, dvs. omkring 15 procent svagare än före beslutet att låta marken flyta i september 1992.

Grundräntan sänktes fem gånger

Riksdagens bankfullmäktige företog under 1993 tätare ändringar av grundräntan än förut. På marknaden uppfattades grundränteändringarna tydligare än förut som penningpolitiska signaler. I synnerhet i början av februari, när beslutet att sänka grundräntan till 7.5 procent räknat från den 15 februari fattades, började marknadsräntorna omedelbart sjunka, räntedifferensen gentemot utlandet minskade och markens värde försvagades. Till följd av nedgången i marknadsräntorna sänkte bankfullmäktige grundräntan ånyo med en halv procentenhet till 7.0 procent räknat från den 17 maj. Den låga inflationen och tecknen på att den skulle hålla i sig tillät ytterligare sänkningar av grundräntan: den sänktes till 6.5 procent vid mitten av juli, till 6 procent den 16 augusti och till 5.5 procent vid början av december.

Statens andel av den utländska skulden ökade kraftigt

Valutareserven ökade i början av året främst på grund av statens kapitalimport och översteg på sommaren nivån innan marken började flyta. Under början av hösten minskade valutareserven, när Finlands Bank sålde valuta för att lätta deprecieringstrycket på markkursen. Mot slutet av året växte valutareserven däremot på nytt och uppgick inklusive terminspositionen vid årsskiftet till 33.9 miljarder mark. Den var därmed nästan 20 miljarder mark större än ett år tidigare.

Finlands utländska nettoskuld steg under 1993 till 276.9 miljarder mark och utgjorde vid årets slut knappt 60 procent av bruttonationalprodukten. Tillväxten i skuldens värde berodde i huvudsak på markens depreciering. Statens och den privata sektorns kapitaltransaktioner gick i motsatt riktning: staten importerade kapital, medan den privata sektorn exporterade kapital (tabell). Staten importerade kapital för att öka stabiliteten på valutamarknaden och medverka till att få ned räntenivån. Statens andel av Finlands utländska skuld steg under året till omkring två tredjedelar,

Bytesbalansens finansiering, Mmk

	1992	1993		1993		
		I	II	III	IV	I—IV
Handelsbalans	12 622	5 279	7 826	8 105	9 708	30 918
A. BYTESBALANS	-22 035	-5 521	-2 236	1 025	1 206	-5 526
B. KAPITALIMPORT	12 786	-174	12 942	-12 092	5 966	6 643
Lån (icke-omsättningsbara på andrahandsmarknaden)	2 044	9 682	3 962	4 069	-1 249	16 464
Direktinvesteringar	-44	-1 149	-702	565	-5 799	-7 085
Portföljinvesteringar (aktier och masskuldebrev), netto	36 405	12 800	16 084	5 527	-1 524	32 887
Övriga kapitaltransaktioner	-25 619	-21 507	-6 402	-22 253	14 538	-35 623
A.+B. VALUTARESERVENS FÖRÄNDRING	-9 249	-5 694	10 706	-11 067	7 173	1 117
Tilläggsuppgift: Statens kapitaltransaktioner, netto .	50 773	28 548	16 232	2 395	1 477	48 652

då den vid slutet av 1992 hade utgjort knappt hälften.

Statens utländska skuldsättning har ökat avsevärt först under de två senaste åren. Amorteringarna på skulden var 1993 relativt små, då merparten av lånen består av s.k. bullelån, som betalas tillbaka i en enda post. Räntorna på statens valutaskuld steg däremot till ca 10 miljarder mark, eller 2 procent av BNP.

Staten har importerat utländskt kapital främst genom att sälja masskuldebrev. Den privata sektorns utländska upplåning har skett i form av såväl utländska bankkrediter som försäljning av masskuldebrevslån. Under 1993 amorterade företagen sina masskuldebrevslån till ett större belopp än vad de upptog nya. Nettobeloppet av banklån som upptogs i utlandet ökade däremot på grund av företagets och bankernas långfristiga tilläggs lån. Totalt sett minskade dock beloppet av bankernas utländska finansiering betydligt.

De större företagen inom den öppna sektorn har lånat i utlandet direkt i eget namn, medan företagen inom den skyddade sektorn har fått största delen av sina valutakrediter via de finansiella instituten. Beloppet av företagets direkta upplåning i utlandet ökade något under 1993.

För amorteringarna på valutakrediter stod främst företagen inom den skyddade sektorn, som inte kunde använda inkomster från utrikes-handeln för ändamålet. En del av krediterna i utländsk valuta tvingades bankerna överföra till oreglerade fordringar på grund av företagets betalningssvårigheter eller konkurser. Dessa krediter konverterades till markkrediter eller bokfördes som kreditförluster. Valutakrediternas nettominskning var således inte i sin helhet en verklig minskning av företagets totala skulder.

Utlåningarnas investeringar i finländska värdepapper ökade klart. Försäljningen av aktier till utlåningar avreglerades vid början av 1993. Aktier såldes till utlåningar under året för 12.7 miljarder mark netto; största delen var företagsaktier. Då priserna på aktier och masskuldebrev steg under året, ökade marknadsvärdet av utlåningars innehav av finländska värdepapper betydligt.

Totalt sett var utlåningarnas portföljinvesteringar i Finland 1993 avsevärt större än deras terminssäkringar. Utlåningarna var således mer benägna än förut att hålla markpositioner, vilket var ett bevis på att förtroendet för den finländska ekonomin hade tilltagit.

Bankernas utlåning och penningmängden utvecklades måttfullt

Bankernas utlåning till allmänheten minskade ytterligare under året. Detta berodde framför allt på den fortsatta ekonomiska recessionen, som trots räntenedgången dämpade allmänhetens efterfrågan på krediter. Begränsande på utlåningen verkade visserligen också bankernas större försiktighet vid kreditgivning och de stränga säkerhetskraven. På grund av deprecieringsförväntningarna och nedgången i de inhemska räntorna föredrog allmänheten markkrediter framom valutakrediter.

Tillväxten i de övriga finansiella institutens utlåning har under de senaste åren i viss mån kompenserat minskningen i beloppet bankkrediter. Under 1993 krympte deras utlåning dock främst beroende på de skärpta villkoren för APL-återlåningen.

Medelräntorna på såväl bankernas utlåning som deras inlåning sjönk under året med över 3 procentenheter. Medelräntan på nya krediter låg under andra halvåret lägre än medelräntan på hela utlåningen. Bankernas räntemarginaler ökade i takt med räntenedgången.

För de vidare penningaggregaten¹ M2 och M3 var utvecklingen i stort sett den samma som för bankernas utlåning. Däremot växte det snävare penningaggregatet M1 under året i en årstakt av 5—10 procent. De stora skillnaderna i tillväxttakten berodde på räntenedgången och den högre källskatteprocenten. De källskattepliktiga depositionerna minskade och depositionerna på dagligkonton och andra skattefria konton ökade. Placerarna, som vant sig vid höga positionsräntor, överförde en del av sina tillgångar till masslån, som gav bättre avkastning, och till dagligkonton för senare placeringsbeslut.

Minimireservsystemet ersatte kassareservdepositionerna

Kassareservavtalet, som Finlands Bank hade ingått med bankerna den 26 april 1990, visade sig medföra problem när marknadsräntorna föll.

¹ Penningaggregatet M1 omfattar allmänhetens innehav av sedlar och mynt samt allmänhetens check-, giro- och dagligkonton i bankerna. M2 omfattar utöver M1 tidsbundna depositioner och övriga depositioner i bankerna. M3 omfattar utöver M2 allmänhetens innehav av bankernas bankcertifikat.

Enligt avtalet betalade Finlands Bank på kassareservdepositionerna en ränta som var tre procentenheter lägre än tre månaders heliborräntan, dock minst 8 procent. Detta innebar i praktiken att kassareservsystemet blev ett rent räntestöd för bankerna när tre månaders heliborräntan sjönk under 8 procent. Av denna anledning betalades kassareservdepositionerna i sin helhet tillbaka till bankerna vid början av juni.

Finlands Bank förhandlade under våren med bankerna om att ersätta kassareservavtalet med ett nytt s.k. minimireservsystem. Då förhandlingarna inte ledde till något resultat, ersattes kassareservsystemet lagstiftningsvägen med ett minimireservsystem vid början av juli.

Minimireservsystemet innebär att bankerna är skyldiga att hålla en av Finlands Bank fastställd procentuell andel av sin medelsanskaffning som en räntefri deposition i Finlands Bank. Skyldigheten kan uppgå till högst 5 procent av den reservskyldiges främmande kapital. Reservkravet har differentierats enligt de penningaggregat som Finlands Bank använder. Reservkravet är större ju likvidare respektive post i bankens medelsanskaffning är.

För depositionerna i M1 fastställdes skyldigheten tills vidare till 2.0 procent, för de övriga posterna i M2 till 1.5 procent och för de övriga posterna i M3 till 1.0 procent. Om en bank inte uppfyllt sin skyldighet inom utsatt tid, skall den på underskottet i reserven betala en årlig dröjsmålsränta som är 5 procentenheter högre än den högsta räntan på centralbankskrediterna vid varje tillfälle.

Avsikten med minimireservsystemet var att effektivisera Finlands Banks penningpolitiska instrument. Då någon ränta inte betalas på minimireserverna, ökar kostnaderna för bankernas reserver när räntenivån stiger och minskar när räntenivån sjunker. På det sättet stabiliserar minimireservsystemet utvecklingen av penning- och kreditvolymerna och ökar automatiskt penningpolitikens effektivitet, även om reservprocenten förblir oförändrad. Systemets penningpolitiska effekt kan ökas genom att kravet höjs eller sänks beroende på det ekonomiska och penningpolitiska läget. Minimireservdepositionerna fungerar som säkerhet för bankernas likviditetskredit och checkkontokredit under en dag (om likviditetskredit, checkkontokredit under en dag och säkerhetskrav närmare s. 24).

Minimireservdepositionerna i Finlands Bank uppgick vid slutet av 1993 till 6.4 miljarder mark; vid föregående årsskifte hade bankerna haft rän-

tebärande kassareservdepositioner i Finlands Bank till ett belopp av 13.2 miljarder mark.

Räntevillkoren för likviditetssystemet ändrades

Finlands Bank utformar villkoren för likviditetssystemet så att bankerna endast i undantagsfall skall ty sig till direkt upplåning hos centralbanken och i stället hålla dagsdepositioner i Finlands Bank. Bankerna utnyttjade under 1993 likviditetskrediter mera sällan än förut, men minimerade också sina dagsdepositioner.

När räntorna sjönk blev kostnaderna för likviditetskrediterna alltför låga i förhållande till dagsdepositionsräntan och marknadsräntorna, och bankerna började utnyttja likviditetskrediter mer än tidigare. Villkoren för likviditetssystemet ändrades därför vid början av december så att räntan på likviditetskrediten blev två procentenheter högre (tidigare en) och dagsdepositionsräntan två procentenheter lägre (tidigare tre) än Finlands Banks gällande anbudsränta. Likviditetskreditens maturitet var hela året 7 dagar.

Avtalen om valutastöd fortfarande i kraft

De avtal om valutastöd som Finlands Bank 1992 hade ingått med EU-ländernas centralbanker förnyades på sommaren 1993, liksom också motsvarande avtal med den schweiziska och den österrikiska centralbanken. De nordiska centralbankerna hade förnyat sitt avtal om valutastöd 1992, och det nya avtalet trädde i kraft den 1 januari 1993. Stödkreditsystemen utnyttjades inte under 1993.

Finansmarknaden

Bankernas förluster minskade

Under 1993 sjönk räntenivån, vilket gav ett väsentligt tillskott till bankernas räntebidrag; räntebidraget förbättrades med omkring en tredjedel jämfört med året innan. Förbättringen var framför allt en följd av att finansieringskostnaderna för oreglerade fordringar och andra nollräntefordringar minskade när räntorna föll.

Kundernas skuldskötselproblem återspeglades dock fortsättningsvis i bankernas verksamhet i form av stora belopp oreglerade fordringar och kreditförluster. Tillväxten i oreglerade fordringar

avtog emellertid under året, och de oreglerade fordringarna efter bokförda kreditförluster uppgick vid årets slut till ca 52 miljarder mark. Kreditförluster bokförde bankerna 1993 till ett sammanlagt belopp av ca 19 miljarder mark. De bokförda kreditförlusterna minskade således från föregående år. På grund av kreditförlusterna var bankernas sammantagna rörelseresultat dock fortfarande negativt.

Administrationn av bankstödet och stödfullmakterna ändrades

I januari 1993 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om statens säkerhetsfond. I propositionen föreslogs bland annat att Statens säkerhetsfond skulle överföras från riksdagen till statsrådet och att säkerhetsfondens stödfullmakter skulle höjas från 20 till 50 miljarder mark. Vidare föreslogs att fonden genom ett s.k. egendomsförvaltningsbolag skulle kunna äga egendom som tillhörde banker som fick stöd. Finlands Bank avgav utlåtande om propositionen. I sitt utlåtande ansåg Finlands Bank att en omorganisering av säkerhetsfonden var nödvändig. Propositionen fick emellertid i riksdagen inte den fem sjättedels majoritet som den krävde. Riksdagen motsatte sig i synnerhet förslaget att grunda egendomsförvaltningsbolag liksom också förslaget att överföra fonden till statsrådet.

Efter att riksdagen lämnat ändringen av lagen om statens säkerhetsfond vilande över nyval, avlät regeringen en tilläggsbudgetproposition till riksdagen med 20 miljarder mark i tilläggsstöd till bankerna. Riksdagen godkände tilläggsbudgeten den 2 februari. Utöver detta godkände riksdagen den 12 oktober i sin fjärde tilläggsbudget ytterligare stödfullmakter på 30 miljarder mark. Om användningen av de fullmakter som beviljats i tilläggsbudgeterna beslutar dock statsrådet och inte säkerhetsfonden.

Statens säkerhetsfonds förvaltning och ställning omdefinierades i en proposition, som godkändes av riksdagen den 23 februari. Efter lagändringen biträder Statens säkerhetsfond finansministeriet vid beredningen av statsrådets beslut om stödåtgärder och fullgör uppgifter i samband med verkställandet av besluten och tillsynen över användningen av bankstödet. Säkerhetsfonden blev dock kvar under riksdagens tillsyn, eftersom riksdagens bankfullmäktige fortsättningsvis fungerade som säkerhetsfondens

förvaltningsråd. Fonden fick också en heltidsanställd direktör och tillräcklig annan personal. Dessutom fick fondens direktion ändrad sammansättning. Finlands Bank deltar efter reformen i fondens verksamhet främst genom att ställa sakkunskap till förfogande; en permanent sakkunnig som utses av Finlands Bank ingår i säkerhetsfondens direktion. Vidare avger Finlands Bank utlåtanden om säkerhetsfondens stödåtgärder.

I oktober godkände riksdagen en ändring av lagen om statens säkerhetsfond, som bland annat gjorde det möjligt att grunda egendomsförvaltningsbolag. Egendomsförvaltningsbolagets ändamål är att köpa eller förvärva och förvalta samt sälja eller överlåta egendom och ansvarsförbindelser som tillhör en bank som är föremål för statens eller säkerhetsfondens stödåtgärder.

Riksdagen försäkrade att den garanterar bankernas verksamhet

Osäkerheten om det ekonomiska läget och bankernas ställning hotade på hösten 1992 och i början av 1993 att försvåra bankernas utländska finansiering. När det förslag till totalreform av bankstödet som regeringen lade fram i januari föll igenom i riksdagen fanns det risk för att placerarnas misstro mot bankerna skulle öka ytterligare. Riksdagen fann det därför nödvändigt att med en kläm bekräfta att staten förbinder sig att garantera banksystemets funktionsduglighet.

I samband med ändringen av lagen om statens säkerhetsfond den 23 februari godkände riksdagen följaktligen enhälligt en kläm med följande lydelse: "Riksdagen förutsätter att finska staten garanterar att bankerna i Finland i alla lägen kan fullgöra sina förpliktelser i rätt tid. Vid behov kommer riksdagen att bevilja tillräckligt stora anslag och fullmakter för att förpliktelserna skall kunna fullgöras." Därefter skingrades osäkerheten om bankernas utländska medelsanskaffning.

Statliga stödåtgärder

Under 1993 stödde staten banksystemet på framställning av Statens säkerhetsfond genom att öka sina förbindelser med drygt 53 miljarder mark brutto; av beloppet återvanns ca 6.5 miljarder mark i form av försäljningsintäkter, återbetalningar och överföringar (tabell). Myndigheterna

hade därmed fram till årets slut åtagit sig att svara för förbindelser på uppskattningsvis 81 miljarder mark för att stödja bankerna. Omkring hälften av förbindelserna, 43 miljarder mark, utgjordes av garantier, som då de beviljas inte medför några kassautgifter. Finlands Bank avgav utlåtanden om Statens säkerhetsfonds alla framställningar om bankstöd.

Finlands Banks andel av de medel som var bundna i bankstödet uppgick vid årets slut till 11.6 miljarder mark, dvs. 5.8 miljarder mark i lån, 5.3 miljarder mark bokförda förluster och 0.5 miljarder mark i borgensförbindelser för egendomsförvaltningsbolag. Finlands Banks stöd var förknippat med bankens övertagande av Sparbankernas Central-Aktie-Bank 1991. Stödbeloppet minskade under året med 2.8 miljarder mark, när Finlands Bank återvann finansiering i samband med försäljning av egendom som förvärvats vid övertagandet och när Finlands Banks borgensansvar minskade. Under våren beviljade Finlands Bank Statens säkerhetsfond kortfristig kredit till marknadsränta, när tidpunkterna för säkerhetsfondens utbetalning av bankstöd och för upplåningen för ändamålet inte sammanföll. I slutet av året behövdes sådana krediter inte längre.

Den största händelsen med betydelse för hela banksystemet 1993 var försäljningen av de friska delarna av Sparbanken i Finland — SBF Ab till ett konsortium, som bildats av fyra andra finländska banker. Konsortiet utgjordes av Kansallis-Osake-Pankki, Föreningsbanken i Finland Ab, Postbanken Ab och andelsbanksgruppen (ACF). Statsrådet fattade beslut om försäljningen den 22 oktober. Försäljningspriset var 5.6 miljarder mark.

Genom försäljningsavtalet överfördes den friska delen av Sparbanken i Finlands affärsrörelse, dvs. ca 50 miljarder mark i depositioner och grovt räknat motsvarande belopp i krediter, till konsortiebankerna. Problemtillgångarna och fastigheterna överfördes till statens egendomsförvaltningsbolag Arsenal Oy, som köparbankerna förband sig att finansiera. Sparbankernas Central-Aktie-Banks ställning påverkades inte av försäljningen. Finlands Bank ansåg försäljningen av Sparbanken i Finland motiverad av flera skäl. Däremot fann Finlands Bank det problematiskt att fastställa bankens värde och köpesumman.

Fusionsavtalet mellan STS-Banken och Kansallis-Osake-Pankki måste till en del omförhandlas i början av 1993, när riksdagen i januari inte

Bankstödet 1991—1993, Mmk

	Finlands Bank	Statsrådet				Statens säkerhetsfond					Totalt
		Statens kapital- investering	Kapital- bevis	Aktie- kapital	Borgen/ garanti	Lån	Risk- debentur- lån	Kapital- bevis	Aktie- kapital	Över- föring ⁴	
1991 SCAB	4 330 ¹										4 330
1992 SCAB	9 444 ²	580						1 500	1 000		12 524
SBF		1 094				1 400		7 100	2 900		12 494
Övriga sparbanker		160									160
Sparbankernas Säkerhetsfond					500						500
ACA		422									422
Andelsbankerna ...		1 108									1 108
PSB		903									903
FBF/Unitas		1 749									1 749
KOP		1 726									1 726
STS		170									170
1993 SCAB	-2 722 ³		350					1 200			-1 172
STS/Brobanken ...		-170						3 036			2 866
SBF			750	250				950	150		2 100
Försäljningen av SBF		-1 094	-750					-3 756			-5 600
OHY Arsenal Oy .				3 442					1 558		5 000
Sparbankernas Säkerhetsfond						-345					-345
Överföring ⁴ till SSF										-357	-357
Utbetalt stöd per 31.12.1993	11 052	6 648	350	3 692		155	1 400	10 030	5 608	-357	38 578
1992 Borgen, varav egendomsför- valtningsbolag	600										600
1993 Borgen/garanti, varav egendoms- förvaltn.bolag	-100										-100
KOP				1 800 ⁵							1 800
FBF/Unitas				1 000 ⁵							1 000
Andelsbankernas Säkerhetsfond				900 ⁶							900
OHY Arsenal Oy .				38 000 ⁷							38 000
SCAB				300							300
Bankstödsförbindelser	11 552	6 648	350	3 692	42 000	155	1 400	10 030	5 608	-357	81 078
1993 Annan bankrisk för staten ⁸											
KOP				1 001							1 001
FBF/Unitas				445							445
Andelsbankerna...								700			700
Totalt	11 552	6 648	350	5 138	42 000	155	1 400	10 730	5 608	-357	83 224

¹ Aktiekapital 2 000 milj. mk, ackord 1 900 milj. mk, varav SCAB efterskänkte Oy Tampella Ab:s skuld på 1 500 milj. mk, eget kapital i egendomsförvaltningsbolag 400 milj. mk, övriga poster 30 milj. mk.

² Överföring av SCAB:s fastighets- och aktieinnehav till egendomsförvaltningsbolag 9 752 milj. mk och lån till SCAB 1 500 milj. mk minus återbetalning av 1 808 milj. mk; av det sistnämnda beloppet köpesumman för försäljning av aktier och kapitalbevis i SCAB 1 500 milj. mk.

³ Amorteringar av egendomsförvaltningsbolagens lån och återvinning av kapital.

⁴ Affärsbankernas och Postbanken Ab:s säkerhetsfond överfört till Statens säkerhetsfond.

⁵ Principbeslut.

⁶ Principbeslut om räntegaranti.

⁷ Preliminär beräkning av statens garantiförbindelser vid slutet av 1994.

⁸ Bankaktier och kapitalbevis som utgjort en del av köpesumman vid försäljningen av SBF.

godkände den ändring av lagen om statens säkerhetsfond som hade gjort det möjligt för säkerhetsfonden att äga egendomsförvaltningsbolag. De nya förhandlingarna resulterade i att STS-Bankens problemfordringar på ca 3.3 miljarder mark blev kvar i STS-Banken och den del av dess affärsrörelse som inte hade överflyttats till Kansallis-Osake-Pankki överfördes till ett dotterbolag, som STS-Banken grundade och som den 1 juli såldes till Kansallis-Osake-Pankki. Av kreditförlusterna och skötselkostnaderna för STS-Bankens problemfordringar föll 90 procent på Statens säkerhetsfond och 10 procent på Kansallis-Osake-Pankki. I detta sammanhang ändrades STS-Bankens namn till Brobanken Ab.

År 1993 fattade statsrådet på framställning av Statens säkerhetsfond också principbeslut om att ställa garantier för Kansallis-Osake-Pankkis och Föreningsbanken i Finland Ab:s anskaffning av eget kapital och för Andelsbankernas Säkerhetsfonds räntebetalningar på upptagna lån. Garantierna uppgick till sammanlagt knappt 4 miljarder mark, men de ledde inte till teckning av enskilda garantiavtal under 1993.

Bankernas balansräkningar minskade ytterligare och rationaliseringen av bankverksamheten fortsatte

Bankernas sammantagna balansomslutning minskade något jämfört med året innan. Orsak till detta var framför allt nedgången i bankernas utlåning. Att bankernas utlåning minskade berodde i sin tur dels på den svaga efterfrågan på krediter, dels på bankernas strängare säkerhetskrav och intentioner att upprätthålla och förbättra soliditeten, som försämrats på grund av kreditförlusterna.

Marknadsmässiga räntor vid prissättningen av krediter var fortfarande bankernas mål. Av bankernas nya krediter var det inte just andra än på tidigare bostadssparavtal baserade krediter som längre bands vid grundräntan. Andelen grundräntebundna krediter krympte således ytterligare under 1993. Vid slutet av året utgjorde de grundräntebundna krediternas andel av det totala beloppet utestående krediter dock fortfarande ca 36 procent. På grund av den jämförelsevis snabba nedgången i de korta räntorna ökade andelen heliborbundna krediter, medan de krediter som var bundna till långa referensräntor minskade. En delorsak till detta var också att gamla bostadslån som var bundna till långa referensrän-

tor konverterades till förmånligare heliborbundna lån.

För att minimera sin ränterisk har bankerna i ökad omfattning börjat använda egna referensräntor vid prissättningen av depositioner och krediter. Av bankernas stock av markdepositioner växte andelen depositioner bundna till bankernas egna referensräntor, medan andelen heliborbundna depositioner och depositioner med fast ränta krympte något. Att andelen grundräntebundna depositioner tilltog berodde framför allt på tillväxten i de skattefria tidsbundna 36 månaders depositionerna. Sådana kunde göras ännu under 1993. Den tydliga uppgången i grundräntebundna depositioner i augusti och motsvarande nedgång i depositionerna på enligt inkomstskattelagen skattefria dagligkonton förklarades av att en del banker band de skattefria dagligkontona vid grundräntan.

Differensen mellan medelräntan på bankernas medelsanvändning och medelsanskaffning i mark, dvs. räntemarginalen, ökade klart under året. Följaktligen överförde bankerna inte nedgången i marknadsräntorna till fullo på räntorna på nya krediter, utan använde en del av räntefallet till att vidga sin räntemarginal.

Då bankernas lönsamhet under de senaste åren märkbart försämrats, har effektiviteten av deras verksamhet blivit ännu angelägnare än förut. Bankerna har gjort stora kapacitetsnedskärningar under de senaste åren. Efter 1989 har antalet kontor minskat med omkring en fjärdedel och antalet anställda med ca en tredjedel.

Värdepappersmarknadens betydelse ökade och verksamhetsförutsättningarna på marknaden utvecklades

Strukturomvandlingen på finansmarknaden fortsatte under 1993. Värdepappersmarknaden växte kraftigt, och värdepapperens andel av de finansiella objekten ökade, medan bankdepositionernas relativa betydelse minskade.

Värdepapperens popularitet förklarades dels av de förändrade ekonomiska förväntningarna, dels av den snabba tekniska och legislativa utvecklingen på marknaden. En ytterligare förklaring var att den finländska värdepappersmarknaden öppnades för utländska investerare, vilket för masskuldebrevsmarknadens del skett redan 1991. Utbudet av masskuldebrevslån drevs upp framför allt av behovet att finansiera statens stora budgetunderskott.